

BU İŞDƏ FİLANKƏSİN BARMAĞI VAR

Keçmişdə Azərbaycan əhalisinin böyük əksəriyyəti savadsız olduğu dövrdə bir sənəd imzalamaq lazım gəldikdə barmağını mürəkkəbə batırıb kağızın üzərinə basaraq imza əvəzinə barmaq izini qoyur, bununla da sənədin məzmunu ilə razı olduğunu bildirirdilər. Razı olmadıqları hansısa məsələdən söhbət düşəndə isə bu cür savadsız şəxslər “mən bu işə barmaq qoya (basa) bilmərəm” deyərək cavabını verirdilər.

Sonradan həmin ifadə məcazi mənada daha geniş yayılaraq, ümumiyyətlə hər hansı işə razı olub-olmamağı, bu işdə iştirak edib-etməməyi göstərmək üçün işlənməyə başlayır. Hazırda “bu işdə filankəsin barmağı var” deməklə haqqında söhbət gedən adamın işdə çox zaman gizlincə iştirak etdiyini, yaxud bu işə razılıq verdiyini bildirirlər.

YAXŞIDIR DƏVƏNİN QANADI YOXDUR

Göyərçinlər qanad çalıb mavi səmada uçduqları vaxt çöldə otlayan bir dəvə onları seyr edir, quşların asanca havada cövlan etməsinə tamaşa edə-edə dərin ah çəkib deyir:

– Eh, kaş mənim də bu göyərçinlər kimi qanadım olaydı!

Alçaqdan uçan quşlardan biri dəvənin yanıqlı-yanıqlı dediyi bu sözləri eşidib onun arzusunun səbəbini soruşur. Dəvə cavab verir:

– Heç bilirsənmi qanadım olsaydı neylərdim? Mən uçanda dağ-daş gur-gur gurdurdu. Təpiyimlə aləmi viran edərdim. Damların üstünə qonub ayağımla evləri uçurur, qanadlarımla ağacları, bağçaları, bağları viranə qoyardım...

Göyərçin dəvənin sözünü ağızında yarımçıq qoyub deyir:

– Bəsdür, mətləbini başa düşdüm. Elə yaxşı olub ki, bu arzun ürəyində qalıb. Sənin qanadın olsaydı, uçurmamış dam-daş qoymazdın.

Kiçik vəzifə və rütbəli adam böyüklük iddiasına düşdükdə, həm də rütbəyə çatanda heç kəsə göz verib işiq verməyəcəyi bəlli olduqda bu məsələdən istifadə olunur.

DAŞ HƏMİN DAŞDIR, ZAMAN BAŞQA ZAMANDIR

Məşhur fars şairi Müslihəddin Sədinin “Gülüstan” əsərindəki bir hekayədə nəql edilir ki, padşahın yaxın adamlarından biri günahsız bir dərvişə daş atıb onun başını yarıdır. Dərviş ona bir söz deməyə cürət etmir, amma başını yaran daşı götürüb evinə aparır və gizlədir.

Hadisədən bir neçə il keçir, həmin əyana padşahın qəzəbi tutur, meydan qurub onu dar ağacından asmağa gətirirlər. Dərviş gizlətdiyi həmin daşı evdən gətirir və nişan alıb əyanın başını yarıdır.

Ətrafdakılar dərvişə təəccüblə baxıb bu işin səbəbini soruşurlar. Dar ağacı önündə durmuş əyan da daşı göstərərək dərvişdən:

– Bu nə daşdır? – deyərək soruşur.

Dərviş yarıq başını göstərərək cavab verir:

– Daş həmin daşdır, amma gördüyün kimi, zaman başqa zamandır.

Zaman və şəraitin dəyişməsilə əlaqədar zülm etmiş adamın özü zülm gördüyü hallarda bu ifadədən istifadə olunur. ❖

“Rəvayətli ifadələr”, Bakı, 1961